

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з наукової роботи

В.М. В. Задорожний
« _____ » 2023 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту з дисципліни «ФІЛОСОФІЯ»

освітньо-кваліфікаційний рівень – доктор філософії
(PhD THESIS PROSPECTUS)

Кафедра політології та філософії

Тернопіль – ЗУНУ –2023

Робоча програма вступного іспиту з філософії
освітньо-кваліфікаційний рівень – доктор філософії
(PhD THESIS PROSPECTUS) складена на основі навчальної програми,
розробленої та обговореної на засіданні кафедри політології та філософії
від 21.02. 2023 р., протокол № 6

Робочу програму склала завідувачка кафедри політології та філософії
ЗУНУ, доктор філос. наук, професор Тетяна Чолач

Програма навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ»

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Філософія, її сутність та призначення. Місце філософії в духовній культурі і в самопізнанні людини. Філософія і світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: мітологічний, релігійний і філософський. Філософія як теоретична основа світогляду.

Специфіка філософського освоєння дійсності. Основне коло філософських питань. Основні теми філософських роздумів: світ людина, сутність і сенс людського існування. Мислення і буття. Особливості філософського знання, його структура. Проблема предмету філософії та її основного питання. Проблема взаємовідношення буття і духу. Філософія і наука. Місце та роль філософії в житті людини і сучасного суспільства. Загальнолюдські цінності у філософії. Гуманістичний зміст філософії. Загальноцивілізаційне і національне у філософії. Основні функції філософії: світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, критична, прогностична.

Література:

[3, 4, 6, 9, 12, 21, 22, 24, 27, 30]

Тема 2. СУТНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСОФУВАННЯ

Становлення філософського знання. Мітологічна та релігійна традиції як передумова філософії. Східний і Західний типи культурного розвитку та їх вплив на парадигми філософування.

Давньосхідна філософія. Давньоіндійська філософія: а) Ведична та епічна література про людину, її походження та існування, Упанішади; б) релігійно-філософські вчення (індуїзм, джайнізм, буддизм); в) перші

філософські школи Стародавньої Індії – йога, санкх'я, міманса, веданта, вайшешика, ньая, чарвака-локаята.

Давньокитайська філософія: а) філософія даосизму про проблему співвідношення особистісного, суспільного і космічного; основні філософські поняття вчення Лао-цзи; б) моїзм і легізм; в) соціоцентризм конфуціанства та особливості його етико-політичного вчення.

Антична філософія. Космоцентрична спрямованість античності. Досократівський період давньогрецької філософії і розробка перших натурфілософських проблем: мілетська школа, діалектичний Логос Геракліта, піфагореїзм. Проблема буття у елеатів, атомістична школа Демокріта. Класичний період Античної філософії: софісти, Сократ, Платон, Аристотель. Елліністичний період античності.

Література:

[3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 24, 27, 30]

Тема 3. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Особливості середньовічного суспільства. Розвиток християнства в Західній Європі. Теоцентризм Середньовічної філософії. Ідейний зміст світогляду Ренесансу, його зв'язок з процесами формування буржуазних відносин в Західній Європі.

Особливості епохи Нового часу: розвиток буржуазних відносин, промисловий переворот, наукова революція XVII ст. Механізм новочасного світогляду і філософії. Проблема методів наукового пізнання: емпіризм і раціоналізм.

Загальна характеристика Німецької класичної філософії: її основні проблеми, досягнення, особливості. Розробка діалектичної теорії представниками німецької класики. Основні принципи діалектики.

Українська національна філософія: витоки, етапи розвитку, специфіка. Джерела української філософської культури. Особливості

української філософської парадигми. Становлення і розвиток світогляду давніх слов'ян, «Велесова книга». Філософія в системі культури Київської Русі /Володимир Мономах, Іларіон Київський, Кирило Туровський, Данило Заточник, Кирило Філософ, Климент Смолятич/. Вплив антично-візантійської і західноєвропейської культури на становлення Києворуської філософсько-теологічної культури.

Філософсько-гуманістична думка українського Ренесансу XV-XVII ст. Український неоплатонізм (Ю. Дрогобич, І. Вишенський, С. Зизаній, Г. Смотрицький). Братські школи Києво-Могилянська академія (Ф. Прокопович, Г. Кониський, І. Гізель, Г. Щербацький). Раціоналістичний напрям філософських пошуків у Києво-Могилянській академії, її морально-гуманістична спрямованість. Становлення Просвітництва в Україні.

Г. С. Сковорода як родоначальник української класичної філософії. Антитетичний метод Сковороди, основні ідеї його «філософії серця». Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, П. Куліш та ін.) Проблема людини і нації в творчості Кирило-Мефодіївського товариства. Філософські ідеї в Україні в кінці XIX – на початку XX ст. «Філософія серця» П. Юркевича, його ставлення до антропологічного матеріалізму Л. Фойєрбаха

Філософські ідеї в Україні в кінці XIX–на початку XX ст. Філософія І. Франка, вплив марксизму та позитивізму на її формування. Філософські ідеї Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського, О. Потебні, В. Антоновича. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова. Філософія національної самобутності (Д. Донцов, В. Липинський). Філософія періоду відродження українського духовного життя (В. Винниченко, М. Грушевський). Філософія української діаспори (Д. Чижевський, І. Лисяк-Рудницький, І. Мірчук, О. Кульчицький). Культурне відродження 20-30 років (М. Скрипник, М. Хвильовий). Українське філософське відродження 60-х років (П. Копнін). Основні напрямки розвитку української філософії 20-21 ст.

Література:

[3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 26, 27, 29, 30]

Тема 4. СТРАТЕГІЇ І НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасна некласична філософія. Головні проблеми і тенденції філософії ХХ ст. Перегляд основних принципів класичної філософії перед викликом соціально-політичних, культурних, духовних зрушень і протиріч сучасної епохи. Перегляд сучасною філософією основних принципів класичної філософської традиції. Сцієнтизм і антисцієнтизм.

Психоаналіз і неофройдизм. З. Фройд про феномен несвідомого, структуру психіки, онтологію людини, історію і культуру. Аналітична психологія Г. Юнга, колективне несвідоме, архетип і символ. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма.

С. К'єркегор про свободу людини, про сенс індивідуального людського існування в світі. Філософія екзистенціалізму ХХ ст. (М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю, К. Ясперс). Філософська антропологія М. Шеллера.

Позитивізм у ХІХ ст. (О. Конт, Г. Спенсер). Ірраціоналізм і філософія життя. Проблема нераціонального (воля, почуття, інтуїція). Несвідоме. Вчення А. Шопенгауера: людина як суб'єкт воління, світ як воля і уявлення. С. К'єркегор про свободу людини, про сенс індивідуального людського існування в світі. Філософія Ф. Ніцше («народження трагедії із духу музики», програма «переоцінки цінностей», критика моралі, нігілізм, «воля до влади», ідеал «надлюдини», ідея «вічного повернення»).

Прагматизм у контексті американської духовної традиції (Ч. Пірс, У. Джемс, Д. Дьюї).

Аналітична психологія Г. Юнга, колективне несвідоме, архетип і символ. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма.

Релігійна філософія ХХ ст. (персоналізм, християнський еволюціонізм П. Теяра де Шардена, неотомізм).

Феноменологія Е. Гуссерля: програма філософії як «строкої науки», поняття інтенціальності свідомості, метод феноменологічної редукції, поняття «життєвого світу».

Філософська герменевтика (М. Гайдеггера, К. Гадамер).

Сучасна філософія науки: аналітична філософія (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн), неопозитивізм (Р. Карнап), постпозитивізм (К. Поппер), Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд).

Неомарксизм і «критична теорія» Франкфуртської школи (Г. Лукач, М. Хоркхаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм).

Філософські ідеї постмодернізму (М. Фуко, Ж. Дерріда, Р. Барт).

Література:

[3, 4, 5, 9, 12, 16, 21, 22, 24, 25, 29, 30]

Тема 5. ОНТОЛОГІЯ – ПРОБЛЕМА БУТТЯ

Філософське розуміння буття. Поняття метафізики та онтології. Основні поняття онтології: матеріалізм, ідеалізм, монізм, дуалізм, плюралізм. Форми та рівні буття. Буття людини, природи, суспільства. Проблема субстанції, як першооснови всіх форм буття. Буття і реальність. Реальність об'єктивна і суб'єктивна.

Філософське поняття матерії. Історичний розвиток філософських тлумачень матерії. Єдність матерії і руху. Системний характер та ієрархічна будова матеріального світу. Простір і час, як форми існування світу. Біологічний, соціальний, психологічний простір і час.

Буття природи. Природа, як сукупність об'єктивних умов існування людини. Природа жива і нежива. Життя і розум в контексті глобальної еволюції Всесвіту. Антропологічний принцип в пізнанні природних умов виникнення життя і людини.

Історичні форми відношення людини до природи. Концепції ноосфери. Діалектика, як метод та як теорія. Основні форми діалектики:

антична. середньовічна, гегелівська, марксистська, екзистенційна. Альтернативи діалектики.

Основні принципи діалектики як загальної теорії розвитку. Поняття закону. Діалектика єдності і боротьби протилежностей, кількісних і якісних змін, заперечення заперечення. Класифікація суперечностей. Соціальні суперечності, їх сутність і структура. Поняття антогонізму, соціального конфлікту.

Філософські категорії як роди буття і ступені пізнання. Основні онтологічні категорії: єдине і багатоманітне частина і ціле, зміст і форма, одиничне і загальне, причина і наслідок, можливість і дійсність.

Література:

[3, 4, 9, 12, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 30]

Тема 6. СВІДОМІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Проблема онтологічного статусу свідомості та її суттєві ознаки. Ідеальний статус буття свідомості. Природно-біологічні передумови та соціально-практична суть свідомості. Основні філософські концепції походження свідомості. Свідомість і мова. Самосвідомість. Душа і дух. Структура та функції свідомості. Індивідуальна та суспільна свідомість. Структура суспільної свідомості: сфери, рівні та форми.

Література:

[3, 4, 6, 9, 12, 18, 20, 21, 24, 25, 27, 29, 30]

Тема 7. ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ. ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ.

Гносеологія як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. Проблема співвідношення суб'єкта та об'єкта пізнання. Чуттєвий рівень пізнання, його форми та особливості. Раціональний рівень пізнання та його форми. Єдність чуттєвого та раціонального рівнів пізнання. Види і рівні знання.

Проблема істини в пізнанні. Істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Основні концепції істини. Критерії істини.

Наука та її місце в сучасному світі. Характерні риси наукового пізнання. Поняття наукового методу. Емпіричний і теоретичний рівень наукового дослідження. Методи дослідження. Аналіз і синтез. Аналогія й абстрагування. Узагальнення й дедукція. Моделювання: сутність та класифікація. Спостереження. Експеримент. Системно-структурний метод. Аксиоматичний метод. Форми наукового пізнання: гіпотеза, концепція, теорія. Структура наукової теорії. Динаміка наукового пізнання (класична, некласична, постнекласична наука).

Література:

[3, 6, 9, 12, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30]

Тема 8. ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ – ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

Людина як предмет філософського осмислення. Основні концепції історичного походження, природи та сутності людини. Філософські проблеми антропосоціогенезу. Єдність природного, соціального і духовного в людині. Поняття індивіда, індивідуальності і особистості.

Духовність, свобода, творчість і відповідальність, як ознаки людського буття. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Проблема екології сучасної людини. Перспективи виживання і розвитку людини як біологічного виду.

Проблема особистості в філософії. Співвідношення понять «Людина індивід – особа, особистість – індивідуальність. Особистість як соціокультурна форма індивідуального буття. Історичні типи особистості. Поняття рядової, історичної та видатної особи. Становлення і виховання особистості. Свобода і творчість як спосіб самореалізації особи. Роль і місце особистісного начала в побудові громадянського суспільства. Проблема

життя і смерті, сенсу людського життя в духовному досвіді людства. Проблема людської свободи. Свобода і необхідність. Сутність фаталізму та волюнтаризму. Проблема сенсу життя і самореалізації людини. Життя і смерть в духовному досвіді людства.

Література:

[3, 4, 6, 9, 12, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 29, 30]

Тема 9. СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ. АКсіОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ.

Соціальна філософія, її основні проблеми та категорії. Поняття суспільства. Особливості філософського вивчення суспільства. Суспільство та індивід. “Людський вимір” суспільства. Поняття інтерсуб’єктивності в соціальній філософії. Проблема історичного походження суспільства. Структура і функції суспільства. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальні відносини та їх типологія.

Суспільство і особистість. Типологія історичного взаємозв’язку людини і суспільства, або типи соціальності /відносини особистості залежності, відносини речової залежності, відносини вільних асоціацій індивідів/.

Аксіологія як філософське вчення про цінності. Цінності як ядро духовного світу людини. Структура цінностей. Ціннісне ставлення людини до світу як фундаменту культури. Ціннісна природа культуротворення. Культура як об’єкт філософського аналізу. Основні ознаки культури. Сутність та визначення культури. Творчий характер людської культури. Діалоговий характер культури. Типологія культур. Гуманізм і антигуманізм в культурі. Культура і цивілізація. Культура, антикультура і контркультура. Динаміка культури в історії людства. Історичні типи культури. Східна і західна моделі культур. Класична і некласична культура. Постмодернізм як явище культури.

Література:

[1, 3, 6, 9, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 30]

Тема 10. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ.

Історія і феномен минулого. Історична свідомість як духовне явище. Історична самосвідомість. Філософія історії: поняття та предмет. Формування предмету філософії історії. Субстантивна та аналітична філософія історії. Актуальність філософії історії, її сучасні завдання.

Філософське осмислення історії та її сенсу. Головні концепції філософії історії. Закони та рушійні сили історії. Історична необхідність. Проблема спрямованості історії. Єдність і множинність історичного процесу. Лінійні та циклічні концепції історії. Проблема історичного прогресу. Суперечливий характер соціально-історичного прогресу та проблема його критеріїв.

Єдність та багатоманітність історії як філософсько-історична проблема. Еволюція філософських уявлень про єдність людства та історичного процесу. Історія як розгортання Абсолютного Духу (філософська концепція Г.В.Ф. Гегеля). Обґрунтування К.Марксом ідеї всесвітньої історії. Формаційна модель історичного процесу.

Література:

[3, 4, 6, 9, 12, 21, 22, 24, 25, 27, 29, 30]

Тема 11. СУСПІЛЬНИЙ ПРОГРЕС ТА ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІСТИКИ

Що таке глобалізація? Логіка, виміри, наслідки глобалізації. Капіталістична світова система: І. Уоллерстайн. Парадокси культурної глобалізації. Глокалізація: Р. Робертсон. Контури світового суспільства: конкуруючі перспективи (Ф.Фукуяма, С.Гантінгтон, З.Бауман). Відповіді на

виклики глобалізації. Постіндустріальна рецепція концепції інформаційних суспільств.

Науково-технічний прогрес в історії техногенної цивілізації. Науково-технічна революція ХХ століття, її соціальні наслідки. Глобальні проблеми ХХ століття та головні суспільно-політичні процеси. Класифікація глобальних проблем. Поворот до людини в сучасній глобалістиці. Шляхи вирішення глобальних проблем. Єдність і багатоманітність у процесі глобалізації світу. Сутність процесу глобалізації та його протиріччя. Образи майбутнього в сучасній глобалістиці. Глобальна свідомість і розмаїття часткових інтересів. Майбутнє людства як предмет дослідження і прогнозування. Інформаційні технології і майбутнє людства. Футурологічні концепції про стратегію цивілізаційного поступу людства.

Література:

[3, 6, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30]

Тема 12. ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

Філософія політики як особлива галузь знань. Об'єкт філософії політики та її місце у системі політологічного знання. Філософія політики - складова частина політології як інтегральної комплексної галузі знань. Політика як об'єкт і як предмет дослідження. Взаємозв'язок об'єкта та суб'єкта дослідження. Відмінність політологічних дисциплін за предметом дослідження. Специфічність предметних полів теорій політики. Загальна (базисна, фундаментальна) теорія політики, а також – макросоціологічна (загальносоціологічна) теорія політики та загальноісторична теорія політики.

Література:

[2, 3, 6, 9, 12, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30]

Орієнтовний перелік питань для вступного іспиту з філософії

1. Світогляд, його суть, структура і значення в житті людини.
2. Історичні типи світогляду: мітологія, релігія, філософія.
3. Сутність філософії, її предмет та функції.
4. Характерні риси філософського мислення. Співвідношення філософії, науки, мистецтва та релігії.
5. Зародження філософської думки. Східний та західний типи культури і філософування.
6. Своєрідність філософії Стародавньої Індії.
7. Філософські концепції Стародавнього Китаю.
8. Умови виникнення, особливості та етапи розвитку Античної філософії.
 8. Класичний період розвитку античної філософії.
 9. Ідеї та школи елліністичного періоду Античної філософії.
 10. Загальна характеристика Середньовічної філософії.
 11. Гуманістичний характер філософії епохи Відродження.
 12. Поняття європейської класичної філософії. Особливості філософії Нового часу.
 13. Філософія епохи Просвітництва.
 14. Феномен німецької класичної філософії.
 15. Соціально-практична орієнтація філософії марксизму.
 16. Філософські ідеї в культурі Київської Русі. Морально-етична спрямованість філософії давніх русичів.
 17. Особливості філософії українського Відродження.
 18. Проблема співвідношення Бога і світу, Бога і людини та людини і суспільства у філософії представників Києво-Могилянської академії.
 19. Філософія Г. С. Сковороди.
 20. Українська академічна філософія XIX ст.: новий тип філософування.

21. Особливості розвитку української філософії кін. XIX – XX століть.
22. Загальна характеристика сучасної світової філософії.
23. Ірраціоналістична філософія.
24. Проблема людини в сучасній світовій філософії. Екзистенціалізм.
25. Позитивізм: основні етапи його розвитку та їх особливості.
26. Психоаналітична філософія: фрейдизм і неофрейдизм.
27. Сучасна релігійна філософія. Неотомізм та християнський еволюціоналізм П. Тейяра де Шардена.
28. Прагматизм.
29. Феноменологія і герменевтика.
30. Структуралізм та постмодернізм.
31. Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення.
32. Основні форми буття.
33. Філософське поняття матерії та її атрибути.
34. Діалектика як система принципів, законів, категорій. Альтернативи діалектики.
35. Основні концепції свідомості. Походження свідомості, її соціально-практична суть і основні властивості.
36. Свідомість в структурі психіки. Свідомість і самосвідомість. Душа і дух.
37. Індивідуальна і суспільна свідомість. Структура суспільної свідомості.
38. Основні концепції свідомості.
39. Походження свідомості, її соціально-практична суть і основні властивості.
40. Структура свідомості. Свідомість і самосвідомість. Душа і дух.
41. Індивідуальна і суспільна свідомість. Структура суспільної свідомості.
42. Сутність пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання.

43. Основні форми і способи пізнання. Види і рівні знання. Знання і віра.
44. Проблема істини в філософії. Основні концепції істини.
45. Наука та її місце в сучасному світі.
46. Емпіричний і теоретичний рівні наукового дослідження, їх методи.
47. Структура наукової теорії
48. Динаміка наукового пізнання (класична, некласична і постнекласична наука).
49. Людина як предмет філософії. Основні концепції походження людини.
50. Проблеми історичного походження людини. Єдність природнього, соціального і духовного в людині.
51. Індивід, індивідуальність, особистість.
52. Сенс життя. Проблема життя і смерті у філософії.
53. Проблема людської свободи.
54. Суспільство, його історичне виникнення і суть.
55. Структура і функції суспільства.
56. Основні чинники суспільного розвитку.
57. Типологія суспільства.
58. Суспільство і особистість.
59. Цінності і ціннісне ставлення до світу як фундамент культури.
60. Поняття культури у філософії. Основні ознаки культури.
61. Культура і творчість. Протириччя культури.
62. Філософське осмислення історії та її сенсу.
63. Проблема спрямованості та проблема єдності історичного процесу. Лінійні та циклічні концепції історії.
64. Проблема історичного прогресу.
65. Суспільний прогрес і глобальні проблеми людства.
66. Глобалізація світу та ідеологія глобалізму.

67. Філософія і майбутнє людства.
68. Філософія політики як особлива галузь знань.
69. Філософія політики – складова частина політології як інтегральної комплексної галузі знань.
70. Політика як об'єкт і як предмет дослідження.
71. Відмінність політологічних дисциплін за предметом дослідження.
72. Специфічність предметних полів теорій політики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Андрущенко В. П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія. Навч. посібник 3-є вид. К.: Каравела, 2021. 368 с.
2. Бичко І.В. Філософія. Підручник затверджений МОН України. К.: Сварог, 2019. 648 с.
3. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозюва Н.Г. та ін. Історія філософії в її зв'язку з освітою. 3-є вид. К.: Каравела, 2021. 480 с.
4. Воронюк О. Філософія сакрального. К.: Markobook, 2018. 256 с.
5. Грабянка Г. Історія української естетичної думки. К.: Центр учбової літератури, 2021. 388 с.
6. Губерський Леонід. Філософія: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів: видання друге, перероблене і доповнене. Харків: Фоліо, 2018. 621 с.
7. Гусєв В. Метафізика: проблеми, принципи, поняття. Лекційний курс. К.: Каравела, 2020. 332 с.
8. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія: підручник. Харків: Право, 432 с.
9. Еко Умберто. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Історія. Філософія. Наука і техніка. Фоліо, 2020. 528 с.
10. Етика бізнесу: нові виклики та теми. Навчальний посібник / Сінельнікова М.В., Кадикало А.В. та ін. Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2022.
11. Індійська філософія. Посібник для студентів ВНЗ. Харків: Фоліо, 2019. 144 с.
12. Клейнман Пол. Філософія. Короткий курс. К.: Філо, 2022. 350 с.
13. Лакс Майкл. Метафізика. К.: Дух і Літера, 2021. 608 с.
14. Левер Баррі. Наука за 30 секунд. Філософія. К.: BookChef, 2020. 160 с.
15. Лузан А. Вступ до філософії. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 136 с.
16. Лютий Т., Глумчер О. Пригоди філософських ідей Західного світу. К.: Темпора, 2021. 384 с.
17. Макаров З.Ю. Філософія. Ч.І. Історія розвитку філософської думки: навчальний посібник. Вінниця. Видавець ФОП Кушнір Ю.В., 2020. 232 с.
18. Мозговий Л.І. Філософія. Кредитно-модульний курс. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. К.: Сварог, 2019. 500 с.
19. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Філософія» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії). 2-ге вид., перероб і допов. Харків. Право, 2019. 42 с.
20. Основи філософії: навчальний посібник / С.Симоненко, О.Сулим, М.Шмиголь та інші. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 412 с.
21. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Підручник. / Лозовий В., Требін М., Горlach М., та ін. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 1028 с.
22. Петінова О.Б. Філософія: навчальний посібник. Одеса, 2019. 304 с.
23. Петрушенко В. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. Львів: Львівська політехніка, 2019.
24. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти, 3-тє вид., вип. та доп. Львів: «Новий Світ - 2000», 2020. 296 с.
25. Попович М. Філософія свободи (Великий науковий проект). Харків: Фоліо, 2018, 524 с.
26. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. Посібник для студентів

- ВНЗ. К.: Академвидав. 592 с.
27. Пурій Р. *Заможність: філософія, теорія, практика*. К.: 2019. 120 с.
 28. Симоненко С.П. *Практикум з дисципліни «Філософія» для студентів І курсу всіх форм навчання всіх спеціальностей. Частина II. Навчальний посібник*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 136 с.
 29. Скляр А.В. *Навчально-методичний посібник до вивчення курсу «Філософія»* Дніпро, 2019. 102 с.
 30. *Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 512 с.
 31. *Філософія: навч. посіб.* / Гончарук Т.В., Шумка М.Л., Джугла Н.В. Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. 416 с.
 32. *Філософія: навч. посібник* / Ю.М.Вільчинський, Л.В.Северин-Мрачковська та ін. / К.: КНЕУ, 2019. 368 с.
 33. *Філософія: навчально-методичний посібник для студентів*. Вид. 2-ге, доп. Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. 132 с.
 34. *Філософія: підручник (ВНЗ І-ІІІ р.а.)* / О.Л.Воронюк. 3-є вид., перероб. та допов. К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2018. 216 с.
 35. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. *Філософія*. К.: Дух і літера. 544 с.
 36. Хамітов Н. *Філософія (Буття. Людина. Мир.)*. Курс лекцій. К.: ЦУЛ, 2020. 268 с.
 37. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. *Історія філософії: проблема людини та її меж*. Вступ до філософської антропології як метаантропології. К.: ЦУЛ, 2019.
 38. Agassi, J.; Jarvie, I.C. (June 2019) *The Problem of Analytic Philosophy*. *Philosophy of the Social Sciences*, vol. 49, 5: pp. 413-433.
 39. Agassi, Joseph, Jarvie, Ian. 2019. "Institutions as a Philosophical Problem." *Philosophy of the Social Sciences* 49 (1): 42-63.
 40. Alvarez, A., Ventura, D., Moreno, B., Natividad, R. (2019). *Teachers' philosophical views: Towards a development of philosophical framework in education*. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*, 10(3), 4112-4119.
 41. Dowding, Keith. (2019) *The Philosophy and Methods of Political Science*. Macmillan Publishers Limited, Palgrave, London, New York
 42. Erman, E, Möller, N. (2019) *How practices do not matter*. *Critical Review of International Social and Political Philosophy* 22(1): 103–118
 43. Gustafsson, Karl; Krickel-Choi. Nina C. ; (June 2020) *Returning to the roots of ontological security: insights from the existentialist anxiety literature*. *European Journal of International Relations*, vol. 26, 3: pp. 875-895.
 44. Hägg, Gustav; Kurczewska, Agnieszka. (2020) *Towards a Learning Philosophy Based on Experience in Entrepreneurship Education* *Entrepreneurship. Education and Pedagogy*, vol. 3, 2: pp. 129-153.
 45. Holmes, Colin; Lindsay, David. (2018) *In Search of Christian Theological Research Methodology*. SAGE Open, vol. 8, 4
 46. La Place, Pierre de. (2021). *The Right Use of Moral Philosophy*. Translated by Albert Gootjes. Grand Rapids: CLP Academic.
 47. Svensson, Manfred. (2019). "Aristotelian Practical Philosophy from Melanchthon to Eisenhart: Protestant Commentaries on the Nicomachean Ethics 1529-1682." *Reformation and Renaissance Review* 21, no. 3: 218-38.
 48. Svensson, Manfred. (2020). "The Use of Aristotle in Early Protestant Theology." *In Without Excuse: Scripture, Reason, and Presuppositional Apologetics*, edited by David Haines, 183-98.
 49. The Davenant Institute. Laundon, Melinda; Cathcart, Abby; Greer, Dominique A..(July 2020) *Teaching Philosophy Statements*. *Journal of Management Education*, vol. 44, 5: pp. 577- 587.

50. Risjord, Mark (2018). Philosophy of Sociology and Anthropology. In *The Routledge Companion to Philosophy of Social Science*, edited by McIntyre, L., Rosenberg, A., 421-

32. London and New York: Routledge.

51. Vazquez, Juan Luis Toribio. (2020) Nietzsche's shadow: On the origin and development of the term nihilism. *Philosophy & Social Criticism*. 230 p.

52. Woods, Paul. (February 2019) First Among Equals: Christian Theology and Modern Philosophy. *Transformation*, vol. 34, 3: pp. 165-175.